

SBN Scriptieprijs 2023

Het bestuur van de Stichting Bouwhistorie Nederland was ook dit jaar weer blij verrast met de inzendingen van studenten die meedingen naar de tweejaarlijkse SBN Scriptieprijs, uitgereikt aan nieuw bouwhistorisch talent. Vier scripties zijn uiteindelijk genomineerd, alle geschreven door studenten van de Post HBO opleiding Bouwhistorie en Restauratie (jaargang 2022-2023) aan de Hogeschool van Utrecht.

Beoordelingscriteria

De scripties zijn beoordeeld op een aantal aspecten, zoals een kritische houding van de onderzoeker, een heldere analyse en argumentatie en verifieerbaarheid van de onderzoeksresultaten. Er wordt waarde gehecht aan relevante, vernieuwende inzichten en/of een originele benadering van het onderwerp. Verder wordt de scriptie beoordeeld op leesbaarheid, stijl en de presentatie van de resultaten in woord en beeld.

Jury 2023

De jury bestond dit jaar uit Dirk Jan de Vries (voorzitter), Ben Olde Meierink, Christine Weijs en Jeroen Westerman. Namens de Stichting Bouwhistorie Nederland trad Agnes Hemmes op als secretaris.

Het juryrapport

Beoordeeld zijn vier scripties. Het aardige is dat deze vier onderzoeken ook al in het Bouwhistorisch Platform van 15 september 2023 al zijn gepresenteerd, zodat velen bekend zijn met de onderwerpen. In alfabetische volgorde op achternaam, zijn dat de volgende auteurs/kandidaten:

Belle van den Berg-Mendes, Bouwhistorische verkenning Voorstraat 168 te Dordrecht

De scriptie over dit voornamelijk Dordtse woonhuis is goed van structuur, taal en schrijfstijl. Na een wel zeer uitvoerige historische inleiding geeft Van den Berg-Mendes een uitgebreide beschrijving van het object. Met veel oog voor detail – de ontdekking van het wijwaterbakje en de kanonskogel (is 't nou 1812 of 1813?) is in dat opzicht spreekwoordelijk voor haar scherpe blik – heeft zij een complex verhaal op adequate wijze weten te ontrafelen. Dat is ook terug te zien in de zeer gedetailleerde faseringsplattegronden, vooral aan de hand van de stucornamentiek in de centrale gang. Ook het volwaardig meenemen van de recentere verbouwingsgeschiedenis wordt door de jury als zeer positief aangemerkt. Oudere bouwdelen, de kelder en balklagen, hadden daarentegen uitvoeriger besproken mogen worden (waarom kreeg alleen het voorvlak van het dak blauwe pannen?). De veelheid aan informatie en details is tegelijkertijd ook het zwakke punt van deze scriptie: de samenhang tussen tekst en afbeeldingen is niet overal even sterk, wat het verhaal soms wat lastig te volgen maakt. Door de uitgebreidheid dreigt de aandacht soms te verslappen. Een samenvatting was zeer welkom geweest.

De originaliteit van deze scriptie zit 'm vooral in de interessante verdieping, namelijk door de stucgang van het onderzochte pand in een bredere context van andere Dordtse stucgangen te plaatsen. Ze worden met elkaar vergeleken en blijken alle in opdracht van dezelfde familie te zijn

gemaakt in de 18^{de} eeuw. De onderzoekster geeft hiermee blijk van ruimtelijk denken over hoe een gebouw functioneerde in representatieve zin. De jury prijst Van den Berg-Mendes vanwege de geleverde interessante nieuwe inzichten. Dit onderwerp vraagt zondermeer om een vervolg!

Eddo Carels, *Weeshuis Medemblik. Torenstraat 15 Medemblik. Bouwhistorische verkenning*

De keuze voor dit object, een weeshuis èn een poortgebouw, is ambitieus, want omvangrijker en complexer dan een gemiddeld woonhuis. In het historische vertoog is niet direct duidelijk in welk kloostercomplex het latere weeshuis werd gevestigd. Waarom het voorwoord vóór de inhoudsopgave gezet? De kapconstructies van dit complex zijn een 'goudmijntje' voor de bouwhistorische onderzoeker, aldus de jury. Het onderzoek is mooi gepresenteerd met goede veelkleurige visualisaties en ander beeldmateriaal. De set historische foto's uit 1916, destijds nog door de RDMZ gemaakt, geven een coherent en gesloten tijdsbeeld. Ook valt de systematische en gedegen wijze van de kappendocumentatie op. Het aantal bouwfases, in het begin 4 neemt gaandeweg toe naar het eind tot 9. Sommige bouwhistorische sporen bleven echter onverklaard, zoals de interpretatie van kaarsnissen op straatniveau in een buitengevel. De geschreven tekst is niet altijd even helder te volgen: beter eerst de hoofdopzet van een gevel noemen, daarna pas de details. In verband met de meer recente restauratiegeschiedenis dient de vraag zich aan wie het beeldhouwwerk van kleur heeft voorzien en op grond waarvan? Het herkennen van de houtsoorten in de kap zou direct hebben moeten plaatsvinden, niet in het kader van een aanbeveling voor vervolgonderzoek. De prettige samenvatting aan het begin en het rijke beeldmateriaal zijn waardevolle onderdelen van deze scriptie.

Daniel Didden, *Afstudeeronderzoek Huis ten Hove te Grathem, Bouwhistorische verkenning, verdiepingen en verbreding*

Deze sympathieke en soms gedurfde scriptie kent vele interessante aspecten. Didden begint zijn scriptie met een persoonlijke noot van betrokkenheid bij dit pand; dat is verrassend en te waarderen. Didden ziet de bouwsporen en kan ze goed interpreteren, zo merkte de jury op. Dat een van de oudste fasen kan worden afgeleid aan een halve kap is creatief en goed gezien. De analyse van de bouwfaserings zit goed in elkaar en levert fraaie faseringskaarten. Ook de waardstelling is doordacht. Ten aanzien van het interieur en de vraag of bepaalde onderdelen origineel of van later datum zijn, had de onderzoeker volgens de jury wel wat kritischer mogen zijn. In de presentatie valt nog een en ander te winnen: de samenhang tussen woord en beeld is niet sterk waardoor het geheel hier en daar wat chaotisch over komt: een blok afbeeldingen onderbreekt bij herhaling de tekst en het nummeren van afbeeldingen en het verwijzen daarnaar vanuit de tekst wordt node gemist. Een extra plattegrond bij de beschrijving van de talrijke vertrekken zou behulpzaam zijn; de bewoningsgeschiedenis (pas op p. 159) had meer naar voren gemogen. Veel waardering is er voor de verdieping van de scriptie met een onderzoek naar bakstenen in Limburg en Nijmegen: een vernieuwend afstudeeronderwerp op zich! (net als de kappen overigens; is er al 'n uitslag van het dendrochronologisch onderzoek?). Didden geeft daaraan een onverwacht interessante aanzet die vraagt om een vervolg.

Hylke Roodenburg, *Bouwhistorische verkenning van De Wildeman in Zutphen*

Het onderzoek naar het complex Zaadmarkt 88 en Rodetorenstraat 63-65, beter bekend als het woonhuis 'De Wildeman' in Zutphen, is een gedegen, overzichtelijke en prettig leesbare scriptie. Van alle vier de inzendingen was de informatieoverdracht hier het meest optimaal. De scriptie is systematisch opgebouwd, waarbij de historische gelaagdheid van het object op heldere wijze in kaart is gebracht. De vele 3D-tjes en tekeningetjes bij de bouw- en gebruiksgeschiedenis vullen de teksten goed aan zodat de lezer op prettige wijze meegenomen wordt in het verhaal. De informatie uit het aanvullende bronnenonderzoek wordt op adequate wijze met de bouwhistorische bevindingen gecombineerd. Het gebruik van de term 'kreupele stijl' is niet correct en de gekromde windschoren zijn een ouder bouwhistorisch kenmerk. Tot slot is er een goede bronnenverantwoording; de naar verhouding beperkte omvang van de scriptie maakt het onderzoek hanteerbaar. In de samenvatting

aan het begin ontbreekt op p. 9 de schuilkapel die op p. 62 het meest bijzondere onderdeel van het complex wordt genoemd.

De verdieping is gezocht in een nadere documentatie van de kappen; de verbreding volgt uit de cultuurhistorische achtergronden van de meester-timmerman Derk Lijsen, gepresenteerd in een apart kader. Wat bovendien zeer door de jury wordt gewaardeerd, is dat de restauratiegeschiedenis uit de 20^e eeuw – een aspect waar bouwhistorici in de dagelijkse praktijk steeds meer mee te maken krijgen, maar dikwijls niet direct wordt herkend als reconstructie – een serieuze plek heeft gekregen in de bouwgeschiedenis. Deze is kritisch beschouwend en op adequate wijze benoemd en gewaardeerd.

Winnaar van de SBN scriptieprijs 2023

Na rijp beraad kon de jury uiteindelijk één scriptie als beste beoordelen, namelijk de laatstgenoemde: de *Bouwhistorische verkenning van De Wildeman in Zutphen* door Hylke Roodenburg. Van harte gefeliciteerd met dit mooie resultaat!